

T.C.
HİTİT ÜNİVERSİTESİ
İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ

İKTİSAT BÖLÜMÜ (gündüz)
MALİYE BÖLÜMÜ
ANAYASA DERSİ VİZE SINAVI
(CEVAP ANAHTARI)

1- Anayasalar ve Anayasacılık (15 PUAN)

+ Genel olarak dünyadaki anayasalar ve anayasacılık hareketleri göz önüne alındığında;

Anayasacılık hareketlerinin ortaya çıkış sebepleri şunlardır:

a) SİYASAL İKTİDARI SINIRLAMAK

b) TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİ GÜVENCEYE ALMAK

Anayasaların diğer kanunlardan farkı şunlardır:

a) KABUL EDİLMELERİ VE DEĞİŞTİRİLMELERİ DAHA NİTELİKLİ BİR USULE TABİDİR

b) NORMLAR HİYERARŞİSİNİN EN ÜSTÜNDE YER ALIRLAR

(4 puan)

+ Anayasa kavramı doktrinde iki anlamda kullanılmaktadır. Devletin temel organlarının kuruluşunu ve işleyişini belirleyen hukuk kurallarının bütününe **MADDİ** anlamda anayasa denir. Normlar hiyerarşisinin en üstünde yer alan ve kanunlardan farklı ve zor usulle konulup değiştirilen hukuk kurallarına **ŞEKLİ** anlamda anayasa denir.

(2 puan)

+ Anayasa türleri açısından, 1982 tarihli TC Anayasası; (ispatlayınız)

a) Yazılıdır / ~~Yazısızdır~~

Çünkü; **RESMİ GAZETEDE YAYIMLANMIŞTIR (AY, m. 177)**

b) Serttir / ~~Yumuşaktır~~

Çünkü; 1- **DEĞİŞTİRİLEMEZ MADDELERİ VARDIR (AY, m. 4)**

2- **DEĞİŞTİRİLMESİ ZOR USÜLE TABİDİR (AY, m. 175)**

c) ~~Çerçeve~~dir / Kazüistiktir

(9 puan)

2- Kurucu İktidar (17 PUAN)

+ Asli kurucu iktidar, **HUKUK BOŞLUĞUNDA** ortaya çıkan, **ANAYASA YAPMA** gücüdür.

(2 puan)

+ Pozitivist hukuk anlayışına göre asli kurucu iktidarın özellikleri şunlardır:

- a) **SINIRSIZDIR**
 - b) **HUKUK DIŞIDIR**
- (2 puan)

+ 1982 Anayasası hangi yöntemle yapılmıştır? İspatlayınız.

- KURUCU REFERANDUM (AY, m. 177)**
- (2 puan)

+ Tali kurucu iktidarın görevi nedir? **ANAYASAYI DEĞİŞTİRMEK**

(1 puan)

+ Tali kurucu iktidarın özellikleri şunlardır:

- a) **HUKUKA BAĞLIDIR**
 - b) **SINIRLIDIR**
- (2 puan)

+ Tali kurucu iktidar şu yönlerden sınırlıdır:

- a) **BİÇİMSEL**
 - b) **İÇERİKSEL**
 - c) **ZAMANSAL**
- (3 puan)

+ 1982 Anayasasına göre tali kurucu iktidar kimdir? **TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ**

(1 puan)

+ Türkiye’de tali kurucu iktidar hangi açılardan sınırlıdır? (ispatlayınız)

- a) **İÇERİK (AY, m. 4)**
 - b) **BİÇİM (AY, m. 175)**
- (4 puan)

3- Anayasaya Uygunluk Denetimi (16 PUAN)

+ Anayasaya uygunluk denetimi zaman bakımından; **ÖNCESEL (a priori)** denetim ve **SONRASAL (a posteriori)** denetim olmak üzere ikiye ayrılır. Türkiye’de **ÖNCESEL** denetim yoktur.

(3 puan)

+ Somut norm denetimine **İTİRAZ YOLU** da denir. Somut norm denetiminde, Anayasa Mahkemesine başvurma yetkisi **DAVAYA BAKAN MAHKEMEYE** aittir. Somut norm denetimi 1982 Anayasasının **152** maddesinde düzenlenmiştir ve buna göre, Anayasa Mahkemesinin esastan red kararı vermesi durumunda, aynı hükmün anayasaya aykırılığı iddiasıyla **10 YIL** süreyle dava açılmaz.

(4 puan)

+ Soyut norm denetimine **İPTAL DAVASI** da denir. Soyut norm denetimi, anayasanın yetki verdiği organların, bir kanunun salt anayasaya aykırı olduğu **DÜŞÜNCESİ (İDDİASI)** ile Anayasa Mahkemesine dava açabilmesidir. 1982 Anayasasına göre (AY, m. **150**) soyut norm denetimi amacıyla Anayasa Mahkemesine dava açmaya yetkili organlar şunlardır:

a) **CUMHURBAŞKANI**

b) **İKTİDAR PARTİSİ TBMM GRUBU**

c) **ANAMUHALEFET PARTİSİ TBMM GRUBU**

d) **MECLİS ÜYE TAM SAYISININ 1/5 ORANINDA MİLLETVEKİLİ (110 MİLLETVEKİLİ)**

(7 puan) (Not: Bu organların isimlerini ancak tam olarak yazmanız durumunda puan alabilirsiniz)

+ Amerikan modeli anayasaya uygunluk denetiminin özellikleri şunlardır:

a) **ANAYASA MAHKEMESİ YOKTUR**

b) **ANAYASAYA UYGUNLUK DENETİMİNİ DAVAYA BAKAN MAHKEME YAPAR**

c) **KANUNLAR İPTAL OLMAZ, ÜSTÜN NORM ALT NORMU İLGA EDER KURALI UYGULANIR**

(3 puan)

4- Devlet (8 PUAN)

+ Devletin unsurları, 1- **ÜLKE (TOPRAK PARÇASI)**, 2- **MİLLET (İNSAN TOPLULUĞU)**, 3- **SİYASAL OTORİTE** ve 4- **EGEMENLİK** olarak ortaya çıkmaktadır. KKTC'nin **EGEMENLİK** unsuru söz konusu olmadığından, anayasa hukuku açısından devlet sayılmakla birlikte, uluslar arası hukuk açısından devlet sayılmaz. Diğer yandan, Filistin dünyada tanınmış bir devlet olmakla birlikte, **SİYASAL OTORİTE** unsuru eksik olduğundan, anayasa hukuku açısından tam bir devlet kabul edilemez.

(6 puan)

+ 1984 tarihli Liberya Anayasasının 27. maddesine göre, "Liberya kültürünü, değerlerini ve unsurlarını geliştirmek, yüceltmek ve korumak amacıyla sadece Negrolar (zenci) Liberya vatandaşı olabilir" denmektedir. Liberya Anayasasında **OBJEKTİF** millet anlayışı benimsenmiştir. 1982 tarihli TC Anayasasının 66. maddesine göre, Türk Devleti'ne vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür. Buna göre Türkiye Cumhuriyeti'nde **SÜBJEKTİF** millet anlayışı geçerlidir.

(2 puan)

5- Devlet ve Hükümet Şekilleri (9 PUAN)

+ Cumhuriyetin ne olduğu konusunda Fransız siyaset bilimcileri ve anayasa hukukçuları farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Léon Duguit cumhuriyeti çok dar bir şekilde, **MONARŞİ OLMAYAN** olarak tanımlamıştır. Buna karşın Maurice Hauriou daha geniş bir cumhuriyet tanımı yaparak, cumhuriyetin **DEMOKRASİ İLE ÖZDEŞ** olduğunu ileri sürmüştür.

(2 puan)

+ 1948 tarihli Güney Kore Anayasasınının 67. maddesine göre, Cumhurbaşkanı halk tarafından seçilmektedir. Başbakan ise Millet Meclisi içinden Cumhurbaşkanı tarafından, Millet Meclisi'nin onayıyla atanmaktadır. Hükümet yasama çalışmalarına katılabilmektedir. Buna göre Güney Kore'de **YARIBAŞKANLIK** hükümet sistemi uygulanmaktadır ve bunun dünyadaki en önemli örneği, **FRANSA** Devleti'dir.

(2 puan)

+ 1949 Anayasasına göre Almanya, kendi içinde kanun yapma ve yürütme gücüne sahip olan 16 Laender (eyalet)'den oluşmaktadır. Almanya'da seçme hakkına sahip ve 40 yaşını doldurmuş bütün vatandaşlar devlet başkanlığına aday olabilir. Devlet başkanı, Bundestag adı verilen genel yasama meclisi üyeleri ile Laender meclislerinin temsilcilerinin oylarıyla seçilir. Başbakan ise devlet başkanının önerisi üzerine Bundestag tarafından seçilir ve Devlet Başkanı tarafından atanır. Bundestag'ın hükümeti düşürme yetkisi vardır, buna karşın devlet başkanı Bundestag'ı feshedebilir.

a) Almanya Devleti'nin şekli: **CUMHURİYET**

b) Almanya Devleti'nin yapısı: **FEDERALİZM (FEDERAL DEVLET)**

c) Almanya Devleti'nin hükümet şekli: **PARLAMENTERİZM**

d) Bundestag'ın Hükümet'i düşürebilmesini veya görevine devam etmesini sağlayan gücüne ne ad verilir?

GÜVENOYU

(4 puan)

+ Osmanlı Devleti'nde 14 kuşak babadan oğla geçen padişahlık, padişah I. Ahmet döneminden (1603–1617) sonra hanedanın en yaşlı ve akıllı erkeğinin padişah olmasını öngören **SENİORAT (EKBER VE ERŞAD)** sistemine geçilmiştir.

(1 puan)

6- Demokrasi (11 PUAN)

+ Dumanın tütmesi için ateşin varlığı *sine qua non* (olmazsa olmaz) koşuldur. Bir ülkenin demokratik kabul edilebilmesi için *sine qua non* beş koşul yazınız.

a) **ETKİN SİYASAL MAKAMLARIN SEÇİMLE İŞBAŞINA GELMESİ**

b) **SEÇİMLERİN SERBEST YAPILMASI**

c) **SEÇİMLERİN BELLİ ARALIKLARLA TEKRARLANMASI**

d) **MUHALEFETİN İKTİDARA GELME ŞANSININ BULUNMASI**

e) TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİN GÜVENCE ALTINDA OLMASI

(5 puan)

+ Demokrasilerde en çok kabul gören fikrin siyasal makamlarda bulunmasına **ÇOĞUNLUK** prensibi, çok fikrin özgür bir şekilde ifade edilmesine ve azınlıkta kalanlarının haklarının korunmasına **ÇOĞULCULUK** prensibi denir.

(2 puan)

+ Demokrasiler de kendilerini korumak zorundadır. Bu sebeple demokrasiler, kendilerini koruyabilmek amacıyla, siyasi ifade ve örgütlenme özgürlüğüne sınır getirebilir. Bu düşünceye **MİLİTAN** demokrasi anlayışı denir.

(1 puan)

+ 1969 tarihli Libya Anayasasının 6. maddesine göre devletin amacı sosyalizmi gerçekleştirmektir. Bu doğrultuda Anayasasının 13. maddesi sadece sosyalist devrime uygun olan fikirleri koruma altına almaktadır. Buna göre Libya, **TOTALİTER** bir cumhuriyettir.

(1 puan)

+ 1947 tarihli İtalyan Anayasasının 75. maddesine göre, 500.000 seçmenin talebi üzerine, bir kanunun tamamının veya bir kısmının ilga edilmesi için referandumu zorunlu kılmaktadır. Buna Anayasa Hukukunda **HALK VETOSU** denir.

(1 puan)

+ **EMREDİCİ** vekalet teorisine göre, seçmenler milletvekillerine talimat verebilir, istedikleri zaman vekilleri azledebilir, maaşlarını öderler ve milletvekilleri seçtikleri bölge insanına karşı sorumludur.

(1 puan)

7- Seçimler (7 PUAN)

+ Türkiye’de 1954 yılında yapılan seçimlerde, bir seçim bölgesinde en çok oy alan parti, o seçim bölgesinin bütün milletvekillerini almıştır. Başka bir deyişle, 1954 seçimlerinde **ÇOĞUNLUK** sistemi uygulanmıştır. Bu sistemin adaletsizlik yarattığı düşüncesiyle, 1961 seçimlerinden sonra yapılan seçimlerde partiler seçimlerde aldıkları oy oranında milletvekili çıkarmışlar, yani **NİSBİ TEMSİL** sistemine geçilmiştir.

(2 puan)

+ Manken Aysun Kayacı çok üzülse de ☹ onun oyu ile dağdaki çobanın oyu aynı değeri taşımaktadır☺. Buna **EŞİT OY** ilkesi denir.

(1 puan)

+ Yatalak olan Mualla teyzenin torunu Süleyman, seçimlerde sandık başkanının yanına giderek, babaannesinin yerine oy kullanmak istediğini söylemiştir. Sandık başkanı ise bunun mümkün olamayacağını belirterek, **KİŞİSEL OY** ilkesi gereğince, herkesin oyunu bizzat sandığa atması gerektiğini söylemiştir.

(1 puan)

+ Türkiye’de seçimler d’Hondt Usulü ile yapılmaktadır. Aşağıda 6 milletvekili çıkaran bir seçim bölgesinde çeşitli partilerin aldıkları oylar verilmiştir. Buna göre, hangi parti kaç milletvekili çıkarır?

Partilerin aldıkları oy (x 1000)	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>
A PARTİSİ: 56	56	28	18,6	14	11,2	9,3
B PARTİSİ: 42	42	21	14	10,5	8,4	7
C PARTİSİ: 36	36	18	12	9	7,2	6
D PARTİSİ: 24	24	12	8	6	4,8	4

Not: D partisi ülke genelinde uygulanan %10'luk seçim barajını geçememiştir.

A Partisi: **3**

B Partisi: **2**

C Partisi: **1**

D Partisi: **0**

(4 puan)

8- Temel Hak ve Özgürlükler (15 PUAN)

+ Temel hak ve özgürlükler Georg Jellinek tarafından tasnif edilmiştir ve "Jellinek Üçlüsü" olarak adlandırılmaktadır. Buna göre,

a) Kişinin devlet yönetimine katılması, seçme, seçilme, siyasi parti kurma, dilekçe hakkı vb siyasal hakları **AKTİF STATÜ** haklarını oluşturmaktadır.

b) Kişinin devlet tarafından dokunulamayacak, devletin "dokunmamak" ile sağladığı ve kişinin özel alanına giren haklarına, **NEGATİF STATÜ HAKLARI** denir.

c) **POZİTİF STATÜ HAKLARI** bireylere devletten olumlu bir davranış, hizmet ve yardım isteme hakkı tanır.

(3 puan)

+ 1982 tarihli TC Anayasasına göre, temel hak ve özgürlükler şu şekilde kısıtlanabilir: (AY, m. **13**)

a) **HAKLARIN ÖZÜNE DOKUNULAMAZ**

b) **ANCAK ANAYASANIN İLGİLİ MADDESİNDE BELİRTİLEN SEBEPLERE DAYANDIRILABİLİR**

c) **ANCAK KANUNLA SINIRLANABİLİR**

d) **ANAYASAL ÖLÇÜTLERE UYGUN OLARAK SINIRLANABİLİR**

- 1- **ANAYASANIN SÖZÜ**
- 2- **ANAYASANIN RUHU**
- 3- **DEMOKRATİK TOPLUM DÜZENİ**
- 4- **LAİK CUMHURİYETİN GEREKLERİ**

e) **ÖLÇÜLÜK İLKESİNE UYGUN OLARAK SINIRLANABİLİR**
(10 puan)

+ Sınırlandırılması bakımından mutlak olan ve hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan hak; **yaşama/** işkence görmeme hakkıdır. (yanlış olanının üstünü çiziniz)

(1 puan)

+ John Locke tarafından ileri sürülen **TABİİ** hak anlayışına göre, her insanın doğuştan sahip olduğu dokunulmaz hakları vardır. Buna karşın **POZİTİVİST** hak anlayışına göre, hukukun tanımadığı ve korumadığı bir hakkın önemi yoktur.

(1 puan)

(SINAV BİTTİ CEVAPLARINIZI KONTROL EDİNİZ)

(Kâğıdın bu bölümünü müsvedde amacıyla kullanabilirsiniz)